

ΑΜΟΙΒΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Πες μου πως φτάσαμε ως εδώ, στα σύνορα του έξω από 'δω...

Διαβάζοντας τις στήλες του Ενημερωτικού Δελτίου και τα Δελτία Τύπου του ΤΕΕ, δε μπορεί κανείς να μην εξοργιστεί από το μέγεθος της υποκρισίας, αναφορικά με το ζήτημα των ελάχιστων αμοιβών. Κι επειδή δε μας έχει εγκαταλείψει η μνήμη και η κρίση, καλό είναι να θυμηθούμε ορισμένα – αποκαλυπτικά για το ρόλο του ΤΕΕ – πράγματα...

Ως γνωστόν, το ΣτΕ έχει από το 2002 καταργήσει την ΚΥΑ του 1989, με την οποία υπολογιζόταν συμβατικά ο κατώτερος προϋπολογισμός ενός ιδιωτικού οικοδομικού έργου (και βάσει αυτού η κατώτερη αμοιβή), υποδεικνύοντας ως νόμιμη λύση τη σύνταξη των αναλυτικών προϋπολογισμών και επί αυτών τον προσδιορισμό των αμοιβών, όπως προέβλεπε το ΠΔ 696/74. Το γεγονός αυτό είναι πολύ σοβαρή εξέλιξη και δεν έχει τύχει ιδιαίτερης προσοχής μέχρι σήμερα. Στην πραγματικότητα, το ΠΔ 696/74 προσδιορίζει αμοιβές μηχανικού βάσει του προϋπολογισμού και όχι, αφηρημένα, κατώτατες αμοιβές. Η σύνταξη του προϋπολογισμού είναι ευθύνη του μηχανικού και προκύπτει πολλαπλασιάζοντας τις μονάδες του φυσικού αντικείμενου επί την αντίστοιχη τιμή μονάδος, όπως αυτή προκύπτει από τα τιμολόγια που εκδίδει το (τέως) ΥΠΕΧΩΔΕ για τα δημόσια και ιδιωτικά έργα και τις αντίστοιχες συλλογικές συμβάσεις, προκειμένου για την αμοιβή των εργατοτεχνιτών. Υφίσταται επίσης ένα ελάχιστον πλαφόν αμοιβής που αναπροσαρμόζεται βάση του γνωστού «λ», ανά τρίμηνο. Σήμερα, η κατώτατη αυτή αμοιβή είναι στα 5000χλ (=5000x0.23253) δηλαδή ίση με 1162,65€, η οποία όμως αφορά το σύνολο των μελετών του έργου, δηλαδή επιμερίζεται στην αρχιτεκτονική, στατική, ηλεκτρομηχανολογική κλπ. μελέτες, αναλογικά προς το επιμέρους μέγεθος καθεμιάς, εφόσον το άθροισμά τους υπολείπεται του πλαφόν αυτού. Στην πράξη, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, αυτό το πλαφόν «διασφαλίζει» εξευτελιστικά κατώτατα όρια της τάξης των 200-400 € ανά μελέτη.

Γιατί δημιουργήθηκε η ανάγκη να περάσουμε, το 1989, από το σύστημα αυτό στο σύστημα του συμβατικού ελάχιστου προϋπολογισμού και, συνακόλουθα, της ελάχιστης αμοιβής του μηχανικού; Γενικότερα, ισχύει ακριβώς αυτό που ισχύει και με τις ΣΣΕ στους μισθωτούς. Ο κώδικας αμοιβών (όπως και η ΣΣΕ) θεσπίζει ένα ελάχιστο όριο, όμως η τήρηση του ορίου αυτού στη ζωή είναι ζήτημα γενικότερου συσχετισμού δυνάμεων, της πορείας του κλάδου και της καπιταλιστικής οικονομίας γενικότερα κλπ. Έτσι, πολύ απλά, το 1989 το πραγματικό κόστος των έργων είχε αυξηθεί σε τέτοιο σημείο που η εφαρμογή των συντελεστών αμοιβής του ΠΔ 696/74 οδηγούσε σε πολύ υψηλές αμοιβές που εκτόξευαν ακόμα περισσότερο το κόστος της οικοδομής, καθιστώντας το απαγορευτικό για μεγάλη μερίδα των μικροϊδιοκτητών. Η αμείλικτη πραγματικότητα της «πιάτσας» οδήγησε στα γνωστά φαινόμενα των εκπτώσεων, των πιστωτικών σημειωμάτων, του «αθέμιτου» (θεμιτότατου στον καπιταλισμό) ανταγωνισμού κλπ., καθιστώντας κενό γράμμα τις διατάξεις περί αμοιβών. Αν αυτή η παρατήρηση ίσχυε μια φορά το 1989, σήμερα ισχύει ασφαλώς στο πολλαπλάσιο: με μέσο κατασκευαστικό κόστος περίπου 1000 €/m² σήμερα, αντιλαμβάνεται κανείς ότι αν εφαρμοστεί το ΠΔ 696/74 στις σημερινές συνθήκες θα οδηγήσει σε τουλάχιστον 5πλασιασμό των ονομαστικών αμοιβών, τη στιγμή που το «κατώφλι ελέγχου» του συστήματος αμοιβών που εφαρμόζει το ΤΕΕ είναι στα 118 €/m².

Η συνέχεια είναι σε γενικές γραμμές γνωστή: η υποχρέωση του κράτους να αναπροσαρμόζει σε εξαμηνιαία, μάλιστα, βάση την τιμή αφετηρίας για τον υπολογισμό του κατώτατου συμβατικού προϋπολογισμού, έμεινε στα χαρτιά και η τιμή αυτή έμεινε «παγωμένη» από το 1989 έως το 2006 στα 44 €/m². Εξ αιτίας αυτής της κατάστασης, οι αμοιβές έπεσαν σε εξευτελιστικά επίπεδα: η συμμετοχή της αμοιβής της μελέτης/επίβλεψης στο κόστος μιας ιδιωτικής οικοδομής είχε πέσει στα επίπεδα του 1% (όταν ο διεθνής μέσος όρος είναι κοντά στο 10%) και η αγανάκτηση των αυταπασχολούμενων μηχανικών που απασχολούνται στην μελέτη/επίβλεψη της ιδιωτικής οικοδομής έφτασε στο αποκορύφωμά της, όταν ψηφίστηκε και ο νόμος για την «ποινικοποίηση» του επαγγέλματος, που μετακύλησε το μεγαλύτερο μέρος της κρατικής και εργοδοτικής ευθύνης στις πλάτες του – γλίσχρα αμοιβόμενου εκτός όλων των

άλλων – μηχανικού. Η κατάργηση το 2002 από το ΣτΕ της «ΚΥΑ Λιάσκα» του 1989 που προαναφέραμε, ήταν το «κερασάκι στην τούρτα».

Συμπέρασμα. Η αλήθεια είναι ότι ο θεσμός της κατώτατης αμοιβής για τον μηχανικό στα ιδιωτικά οικοδομικά έργα (πέραν του πλαφόν 5000χλ, το οποίο «διασφαλίζει» αμοιβές πείνας) είναι, νομικά και πρακτικά, στον «αέρα». Είναι επίσης φανερό ότι η επιστροφή στο σύστημα αμοιβών του 1974 που επιτάσσει η απόφαση του ΣτΕ είναι εκτός πραγματικότητας: είχε ήδη ξεπεραστεί από τις εξελίξεις στον κλάδο των κατασκευών το 1989, πόσο μάλλον σήμερα. Από την άλλη, η πολιτική της ΕΕ και του κεφαλαίου για την απελευθέρωση της αγοράς των υπηρεσιών πιέζει (πλέον και θεσμικά με την οδηγία 2006/123 και τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο) για την κατάργηση των διατάξεων περί κατώτατης αμοιβής. Από αυτή τη σκοπιά, η άρνηση των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ και ΝΔ να θεσπίσουν ένα νέο σύστημα αμοιβών στη θέση αυτού που κατήργησε το ΣτΕ (και το οποίο τυπικά, αλλά παράνομα εφαρμόζουν ακόμα οι πολεοδομίες), κάθε άλλο παρά τυχαία ή προϊόν αδράνειας είναι. Η ανάγκη διεκδίκησης και νομοθετικής κατοχύρωσης του δικαιώματος του αυταπασχολούμενου και μικρού επαγγελματία μηχανικού σε ένα εισόδημα που του επιτρέπει να ζει αξιοπρεπώς από τη δουλειά του, είναι περισσότερο επίκαιρη από ποτέ.

Η μεγάλη απάτη του συστήματος του ΤΕΕ

Στο προηγούμενο τεύχος περιγράψαμε συνοπτικά την «ιστορία» του ζητήματος μέχρι σήμερα. Αναδείξαμε το σκόπιμο «τραγέλαφο» που χαρακτηρίζει το σημερινό τοπίο, με τις πολεοδομίες να εφαρμόζουν, τυπικά, ένα σύστημα συμβατικού προϋπολογισμού που έχει καταπέσει στο ΣτΕ, ένα σύστημα αναλυτικού προϋπολογισμού από το 1974 που είχε καταντήσει κενό γράμμα ήδη από το 1989 και τις κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ και ΝΔ να μην έχουν προχωρήσει – συνειδητά – στη θέσπιση ενός νέου συστήματος που να κατοχυρώνει ένα ελάχιστο εισόδημα αξιοπρεπούς διαβίωσης για τους αυταπασχολούμενους μηχανικούς. Τι έκανε το ΤΕΕ απέναντι σε όλα αυτά;

Η ηγεσία του ΤΕΕ, αντί να απαιτήσει από την κυβέρνηση να κατοχυρώσει νομικά το δικαίωμα του αυταπασχολούμενου σε εισόδημα που να του επιτρέπει να ζει αξιοπρεπώς από την εργασία του, προχώρησε – υπό τις σιωπηρές «ευλογίες» της τότε κυβέρνησης της ΝΔ – στη θέσπιση ενός συστήματος (με το επιχείρημα ότι έχει εκ του νόμου την υποχρέωση να προσδιορίζει τις αμοιβές για λογαριασμό των μηχανικών και τεχνικών και να εγγυάται την είσπραξή τους) το οποίο υπολογίζει έναν συμβατικό προϋπολογισμό με τιμή αφετηρίας τα 118 €/m² σήμερα (το 2006 ξεκίνησε από τα 105), αντί των 44 που ήταν όλα αυτά τα χρόνια, προκειμένου να τον χρησιμοποιήσει ως «κατώφλι» (που εξασφαλίζει, τάχα την «ποιότητα των μελετών», όπως διατείνεται υποκριτικά) το οποίο πρέπει να ξεπερνά ο προϋπολογισμός που υποβάλλει ο μηχανικός για να προμηθευθεί τον κωδικό πληρωμής και να προχωρήσει η έκδοση της άδειας. Αν ο μηχανικός έχει κάποια αντίρρηση και επιθυμεί να υποβάλλει μικρότερο προϋπολογισμό, το ΤΕΕ τον υποχρεώνει να τεκμηριώσει την ορθότητα της μελέτης του και, εφόσον αυτή είναι εντός των κανόνων και των προδιαγραφών, δε μπορεί παρά να την εγκρίνει κι αυτή. Δηλαδή, η «αμοιβή του ΤΕΕ» δεν είναι, πρακτικά, υποχρεωτική αλλά απλώς μια «σύσταση» που υποτίθεται ότι διασφαλίζει – ένας θεός ξέρει πως και γιατί – την «ποιότητα». Άρα και το δεύτερο επιχείρημα της ηγεσίας του ΤΕΕ ότι δήθεν, αν δεν προχωρούσε σε αυτό το σύστημα, θα έπρεπε να επιστρέψουμε στο πριν του 1989 καθεστώς που απέτυχε να διασφαλίσει ένα σταθερό, αξιοπρεπές επίπεδο αμοιβής για τους αυταπασχολούμενους μηχανικούς, είναι απλά μια φτηνή κοροϊδία...

Στην πραγματικότητα, κυβέρνηση και ΤΕΕ έπαιξαν και παίζουν στις πλάτες του μηχανικού ένα άθλιο παιχνίδι και τον «περιμένουν στη γωνία»: η πρώτη με το να μην επιλύει – συνειδητά – το νομικό «αλαλούμ» που προκάλεσε η απόφαση του ΣτΕ και με το να αφήνει ακόμα τις πολεοδομίες να εφαρμόζουν την ΚΥΑ του 1989 και το δεύτερο με την αποδοχή της de facto κατάργησης της ελάχιστης αμοιβής, παίρνοντας για «αντάλλαγμα» τα αυξημένα έσοδα για το ίδιο (από το 2% επί των αμοιβών) σε σχέση με ό,τι θα έπαιρνε με βάση τα ισχύοντα όλα αυτά τα χρόνια. Από την άλλη, ο αυταπασχολούμενος είναι ο μόνιμα χαμένος: αν συντάξει προϋπολογισμό με πραγματικές τιμές, αναλυτικό δηλαδή, η αμοιβή που θα πρέπει να εισπράξει είναι τόσο υψηλή που κανείς δε θα βρεθεί να του τη δώσει. Αν πάλι συντάξει συμβατικό προϋπολογισμό με την τιμή αφετηρίας του ΤΕΕ ή κι ακόμα χαμηλότερη (με το «παράθυρο» που αναφέραμε παραπάνω) τότε, αφενός αυτό σημαίνει ότι ο ίδιος ζητά τη μείωση της αμοιβής του κάτω από αυτό που προσδιορίζεται νόμιμα, αφετέρου αναλαμβάνει όλη την ευθύνη για ο,τιδήποτε προκύψει. Ποιος π.χ. κατοχυρώνει το μηχανικό στην περίπτωση δικαστικής διένεξης με τον κύριο του έργου αναφορικά με το πραγματικό κόστος της κατασκευής σε σχέση με τον προϋπολογισμό της; Με βάση τη σημερινή κατάσταση, ούτε η αμοιβή του αυταπασχολούμενου είναι κατοχυρωμένη, αλλά και οι ευθύνες κυβέρνησης–ΤΕΕ–μεγαλοκατασκευαστών–μονοπωλίων δομικών υλικών κλπ. «εξαφανίζονται» και στη θέση τους αναδεικνύεται η βολικότατη «αντίθεση» ανάμεσα στον ιδιοκτήτη και στο μηχανικό.

Ενδεικτικό αυτού του τελευταίου είναι ο μεγάλος αριθμός αιτήσεων που έρχεται κάθε εβδομάδα στη ΔΕ του ΤΕΕ για υπαγωγή αμοιβών μελετών και επιβλέψεων στο «παλιό» σύστημα.

Το κυριότερο, όμως, είναι ότι με το φαινομενικό αυτό χάος (που μόνο τυχαίο δεν είναι) διευκολύνεται η πλήρης απελευθέρωση του κλάδου, η οποία εν πολλοίς περνά και μέσα από την de facto αρχικά και στη συνέχεια και θεσμική κατάργηση της ελάχιστης αμοιβής. Η συζήτηση στην Επιτροπή Ανταγωνισμού για το σύστημα του ΤΕΕ έχει, από την άποψη αυτή, εντελώς αποπροσανατολιστικό χαρακτήρα: στόχος δεν είναι το ίδιο το σύστημα του ΤΕΕ το οποίο, σε τελευταία ανάλυση, είναι **σύστημα ενδεικτικών κι όχι ελάχιστων αμοιβών**. Στόχος είναι να αξιοποιηθεί η «κόντρα» αποφοίτων ΑΕΙ-ΤΕΙ για το σύστημα αυτό για να προωθηθεί πιο γρήγορα και αποτελεσματικά η κατεύθυνση της απελευθέρωσης. Στην πραγματικότητα, η ηγεσία του ΤΕΕ με το σύστημα αυτό, από τη μια αποδέχθηκε και νομιμοποίησε την άρνηση των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ και ΝΔ να προχωρήσουν στη θέσπιση ενός πλαισίου που να διασφαλίζει την αξιοπρεπή διαβίωση των αυταπασχολούμενων και μικρών επαγγελματιών στις σύγχρονες συνθήκες και από την άλλη, αξιοποιεί το σύστημα αμοιβών της για να αποδεχθεί τη μετακύλιση της τεχνικής ευθύνης από το κράτος και την εργοδοσία στις πλάτες του μηχανικού με «αντάλλαγμα» τη διατήρησή του. Η στάση αυτή, κάθε άλλο παρά τυχαία είναι. Δείχνει ότι η σταθερή πυξίδα της πολιτικής της ηγεσίας του ΤΕΕ είναι η διευκόλυνση της προώθησης της αντιλαϊκής πολιτικής και των αναδιарθρώσεων στον κατασκευαστικό κλάδο, υπέρ των μεγάλων μονοπωλιακών ομίλων και σε βάρος, τόσο των εργαζόμενων μηχανικών, όσο και του δικαιώματος στη λαϊκή κατοικία.

Στον άλλο δρόμο ανάπτυξης βρίσκεται η διέξοδος

Κάπως έτσι, όπως περιγράψαμε στα δυο προηγούμενα μέρη του αφιερώματος στις αμοιβές, φτάσαμε ως εδώ. Σήμερα, οι αυταπασχολούμενοι και μικροί επαγγελματίες έρχονται αντιμέτωποι με νέα επεισόδια του «serial-killer» της απελευθέρωσης. Κυβέρνηση και ηγεσία του ΤΕΕ, διόλου τυχαία, επικεντρώνουν σχεδόν αποκλειστικά στο ζήτημα των αμοιβών. Τους βολεύει να αποκρύπτουν ότι πλευρές της ίδιας ακριβώς πολιτικής είναι και:

- τα κυβερνητικά σχέδια ΠΔ για τα ΤΕΙ και την πιστοποίηση (στην οποία πρωτοστατεί το ΤΕΕ!),
- η κατεδάφιση του ασφαλιστικού (την οποία υπηρέτησε το ΤΕΕ από την Τράπεζα Αττικής και τον 3518 μέχρι τη σιωπή για τις ρυθμίσεις του Λοβέρδου),
- το φορολογικό-λαϊμητόμος με την κατάργηση του αφορολόγητου, την περαιώση, την κατάργηση των μοναδικών συντελεστών,
- τα νομοσχέδια για τις μελέτες και τις αναθέσεις των δημοσίων έργων που απελευθερώνουν τις εκπτώσεις και αναθέτουν σε «ανεξάρτητες» (και πλήρως εξαρτημένες από τους μεγάλους ομίλους) αρχές το σχεδιασμό και την εκτέλεσή τους,
- η γενίκευση των ΣΔΙΤ και των συμβάσεων παραχώρησης σε σημείο πρόκλησης, όπως η πρόσφατη ΚΥΑ του καλοκαιριού που εκχωρεί στην ΕΓΝΑΤΙΑ Α.Ε. τις αρμοδιότητες του δημοσίου στα έργα των νησιών του Αιγαίου.

Και βέβαια, ο κατάλογος αυτός θα μπορούσε να συνεχιστεί για πολύ ακόμα...

Υπάρχει κανείς που να αμφιβάλλει ότι η υλοποίηση αυτών των κατευθύνσεων θα χειροτερεύσει ακόμα περισσότερο την κατάσταση, τόσο για τους εργαζόμενους (μισθωτούς και αυταπασχολούμενους, μικρούς επαγγελματίες) του κλάδου, όσο και τα λαϊκά στρώματα γενικότερα; Η ως τώρα πείρα το αποδεικνύει. Και γι αυτό είμαστε αντίθετοι και θα παλέψουμε να μην προχωρήσουν οι νέες αντιδραστικές ρυθμίσεις που προετοιμάζονται, στα έργα, τις μελέτες, τις αμοιβές, τα επαγγελματικά δικαιώματα. **Δε θα παραιτηθούμε από το αυτονόητο δικαίωμα – ανάγκη του αυταπασχολούμενου να ζει αξιοπρεπώς από τη δουλειά του**. Ωστόσο, η ικανοποίηση αυτής της απαίτησης δεν είναι μόνο θέμα των αμοιβών. Συνδέεται άμεσα και με την πάλη ενάντια στη φοροεπιδρομή (προ και ελέω μνημονίου), στο χαράτσι της περαιώσης, στην κατάργηση του αφορολόγητου, στην εκτόξευση των αντιλαϊκών έμμεσων φόρων, του ΦΠΑ κλπ. Συνδέεται άρρηκτα με την πάλη ενάντια στην κατεδάφιση του ασφαλιστικού, όπως αυτή προωθείται μέσα από το αντιλαϊκό-αντιασφαλιστικό νομικό πλαίσιο που διαμόρφωσαν ΠΑΣΟΚ και ΝΔ (νόμοι Σιούφα-Ρέππα-Πετραλιά-Λοβέρδου, 3518/06 κλπ.). **Αν δεν παλέψουμε ενιαία ενάντια σ' αυτό τον αντιλαϊκό οδοστρωτήρα, ο κίνδυνος να μας παίρνουν με το ..ενάμισι χέρι, όσα θα ζητάμε να μας αφήνουν με το άλλο μισό (κι ακόμα περισσότερα) είναι όχι απλά ορατός, αλλά βέβαιος**.

Ειδικά σε ό,τι αφορά τις ρυθμίσεις για το επάγγελμα, είναι αυταπάτη να πιστεύει κανείς ότι τα ερείπια του προστατευτισμού που έχουν απομείνει (μητρώα, τάξεις πτυχιών, ελάχιστες αμοιβές κλπ.), αλλά και οι νέες, τάχα, «ασπίδες» όπως η πιστοποίηση, μπορούν να ανακόψουν τη δράση των νόμων της καπιταλιστικής οικονομίας. Το

αντίθετο, κάποιες από αυτές (όπως ο φορέας πιστοποίησης, το ΜΗΚΙΕ κλπ.) θα τη βοηθήσουν να πάει και πιο γρήγορα ακόμα. **Στα πλαίσια του καπιταλιστικού δρόμου ανάπτυξης, η πορεία συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης της παραγωγής και του κεφαλαίου, η μονοπώληση και του κλάδου των κατασκευών είναι αντικειμενική διαδικασία.** Πολύ περισσότερο, σήμερα, σε εποχή κρίσης που η πίεση των μονοπωλίων για ταχύτερο και πληρέστερο έλεγχο της οικονομίας αυξάνει κατακόρυφα, είναι δυο φορές ουτοπικό να ελπίζει κανείς ότι μέσα στο γενικό πλαίσιο της απελευθέρωσης, μπορούν να λειτουργήσουν, μακροπρόθεσμα, "ασπίδες" και "ασφαλιστικές δικλείδες" για την προστασία των αυταπασχολούμενων και μικρών επαγγελματιών.

Η μοναδική διέξοδος προοπτικής βρίσκεται στην ένταξη του αγώνα ενάντια στην πολιτική της ΕΕ για την «απελευθέρωση», στη γενικότερη πάλη για τη συνολική ανατροπή της πολιτικής του ευρωμονόδρομου και τη διεκδίκηση ενός άλλου δρόμου ανάπτυξης, σε ρήξη με την εξουσία και την κυριαρχία των μονοπωλίων. Με κατοχύρωση της κοινωνικής ιδιοκτησίας στα συγκεντρωμένα μέσα παραγωγής μέσω κρατικών φορέων (π.χ. στις κατασκευές, την ενέργεια, τις μεταφορές, τις τηλεπικοινωνίες κλπ.) που θα λειτουργούν με κεντρικό σχεδιασμό και εργατικό έλεγχο για την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, κατοχυρώνοντας πλήρως τα εργασιακά, κοινωνικά, μορφωτικά κλπ. δικαιώματα των εργαζομένων σε αυτούς. Και βέβαια, με την αποδέσμευση της χώρας από τις δεσμεύσεις της ΕΕ, του ΔΝΤ και των άλλων ιμπεριαλιστικών οργανισμών (ΝΑΤΟ κλπ.). Σε αυτή την πορεία και με αυτόν τον προσανατολισμό καλούμε τους αυταπασχολούμενους και μικρούς επαγγελματίες μηχανικούς να αγωνιστούν, μαζί με την ΠΑΣΕΒΕ, το ΠΑΜΕ και την «Πανεπιστημονική», για την αντεπίθεση και την ελπιδοφόρα προοπτική που έχουν ανάγκη συνολικότερα οι εργαζόμενοι και τα λαϊκά στρώματα, αλλά και οι ίδιοι ως τμήμα τους.